

Ilona Rimpilä

16.2.2023

RIKOSASIOIDEN SOVITTELUN NEUVOTTELUKUNNAN KOKOUSAika **Ti 16.2.2023 klo 12 - 14, hybridikokous**Osallistujat Paikalla

Kinnunen Aarne, kehittämisneuvos, OM, puheenjohtaja
Keinänen Jari, johtaja, STM
Sambou Saija, erityisasiantuntija, OM
Kankainen Heidi, johtava asiantuntija, SM
Tykkyläinen Juha, käräjätuomari, Pohjois-Karjalan käräjäoikeus
Mäenpää Pia, erikoissyyttäjä, Syyttäjälaitos, Itä-Suomen syyttäjääalue
Heikkinen Pekka, poliisitarkastaja, POHA
Koivukangas Jaana, kehitysjohtaja, RIKU
Hiitela Riikka, sovitteluohjaaja, Länsi-Uudenmaan sovittelutoimisto (varajäsen)
Svensk Merja, vapaaehtoissovittelija, Helsingin sovittelutoiminta
Saarholm Julia, tutkimuskoordinaattori, Aseman lapset ry
Laurila Riku, vs. palvelualuejohtaja, Turun perhe- ja sosiaalipalvelut (varajäsen)
Rimpilä Ilona, erityisasiantuntija, THL (sihteeri)
Elonheimo Henrik, kehittämisspäällikkö, THL (asiantuntija)
Poissa
Korpela Annika, asianajaja, Kuntaliitto (varajäsen)
Jauhiainen Aino, väitöskirjatutkija, KRIMO/HY

Asialista**1. Kokouksen avaus**

Edellisestä, lausuntoluonnosta käsittelevästä kokouksesta (19.1.2023) ei ole laadittu varsinaista muistiota (sihteeri poissa eikä sijaista). Kokouksessa käsitelty neuvottelukunnan lausuntoa lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamisesta ja organisoitu lausunnon kirjoitusprosessi.

2. Lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkaminen

Keskustelua tammikuun kokouksen jälkeen kirjoitetusta ja kommenteilla olleesta lausuntoluonnoksesta. Rimpilä esitteli edellisen kokouksen muistiinpanojen pohjalta luonnostelemansa lausunnon.

Pääpiirteissään lausuntoehdotusta pidettiin hyvänä, mutta joihinkin sanamuotoihin kiinnitettiin huomiota. Myös joitakin lisäyksiä ehdotettiin. Lausuntoa pidettiin toisaalta myös liian pitkänä. Ehdotettu, että lausunto keskittyisi VN TEAS -tutkimukseen (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164663>) ja jätettäisiin muut esitetyt perusteet (ml. asiaan liittyvän kehittämistyön eteneminen sekä THL:n keräämä asiakaspalaute <https://www.thl.fi/sopu/Sovittelupalvelun-palautteet.html>) pois.

Keskustelua siitä, mikä painoarvo annetaan VN TEAS -tutkimukselle. Tutkimusaineisto on haastattelujen osalta melko suppea. Heikkoutena tutkimusasetelmassa on myös seuranta-ajan lyhyys sekä se, että sopimusten sisällöistä ei saatu tarkkaa tietoa. Todettiin kuitenkin, että tulokset ovat varsin myönteiset eivätkä anna aihetta lakkauttaa lähisuhdeväkivallan sovittelua. Hyvänä tuloksena todettiin myös se, että suuri osa prosesseista jäi käynnistymättä, mikä osoittaa, että sovittelutoimistoissa tunnistettiin ne aloitteet, jotka eivät sovellu sovitteluun.

Kinnusen mukaan tärkeä lähtökohta on, että paperi pitäytyy lausuntona, ei suosituksena. Lausunnossa on selkeästi vastattava siihen hallitusohjelmakirjaukseen, jossa edellytetään lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamisen arviointia. Lausunnossa ei ole myöskään tarkoitus arvioida vain tutkimusta, vaan käyttää perusteluna myös muuta tietoa, jota aiheesta on saatavilla.

Myös Mäenpää on tällä kannalla. Hän piti tärkeänä, että lausunnossa tuodaan esiin, mitä työtä tällä hallituskaudella on tehty ja mitä tietoja kerätty. Mäenpää toivoi lausuntoon myös mainintaa siitä, että sovittelupalveluissa itsessään toteutetaan laadun arviointia ja koulutusta. Sambou muistutti, että vuonna 2019 julkaistun STM:n raportin kehittämissuhteet tulisi nostaa myös esiin lausunnossa.

Keskustelua siitä, tulisiko lausunnossa avata lähisuhdeväkivallan heterogeenisyyttä sekä sitä, että sovittelu nähdään konfliktinratkaisukeinona. Eli sovittelun ei ole tarkoitus korvata tukipalveluita. Pohdittu myös, tulisiko lausunnossa ottaa kantaa vakavan lähisuhdeväkivallan sovitteluun. Todettu, että takempaan määrittelyyn ei lausunnossa kannata lähteä, koska se voi horjuttaa lausunnon fokusta, joka on hallitusohjelmakirjaukseen vastaaminen. Nostetaan kuitenkin lyhyt kuvaus lähisuhdeväkivallan moninaisuudesta lausuntoon mukaan.

Keskusteltu varsinaisesta lopputulemasta ja sen muotoilusta. Ehdotettu, että lausunto kirjattaisiin niin, että ”lähisuhdeväkivallan sovittelun lopettamiselle ei ole perusteita”. Hiitelä pohti, että laki velvoittaa tällä hetkellä tarjoamaan sovittelua osapuolille, jolloin lähtökohta on joka tapauksessa se, että palvelu jatkuu. Eli se voidaan lopettaa vain, jos sille on perusteet. Näin ollen muotoilu voisi olla hyvä.

Asiakohdan lopuksi keskusteltu myös siitä, minkälaisen haasteen esikäsittelystä suoraan tulevat lähisuhdeväkivaltasovittelualoitteet tuottavat. Keskusteltu, jätetäänkö lausuntoon lause: ”Neuvottelukunnan mukaan sovittelun käytön ei tulisi rajoittaa poliisin tekemää esitutkintaa lähisuhdeväkivaltatapauksissa”.

Mäenpää pohti, tarvitsisiko tätä tarkentaa niin että, asianomistajarikokset voitaisiin lähettää ilman esitutkintaa. Kankainen pohti, tarkoitetaanko tässä lähisuhdeväkivaltaa laajassa merkityksessä (sis. as.om. rikoksia). Hän kuitenkin näkee, että lähisuhdeväkivalta on luonteeltaan sellaista, että esitutkinta on tarpeellinen. Koivukangas sen sijaan pohti, tarvitseeko asiaan ottaa ollenkaan kantaa tässä vaiheessa. Myös Laurila on pohtinyt tätä ja toteaa, että esitutkintaa voi myös jatkaa, vaikka asia sovitteluun ohjattaisiinkin. Elonheimo kannatti lauseen poistamista. Suurin osa kuitenkin kannatti sitä, että lause jätetään.

Sovittu, miten lausunto työstetään loppuun. Rimpilä muotoilee kommenttien pohjalta uuden version, joka laitetaan jakoon OwnCloudiin. Kommentointiaikaa on vähän, SM ei saa lomien vuoksi muodostettua kantaansa ennen OM:ön sisäisen työryhmän kokousta. Siihen saakka lausuntoon on kirjattava ”neuvottelukunta ei ollut yksimielinen”. Tavoitteena, että myös SM voisi yhtyä lausuntoon 7.3.2023 mennessä.

3. Muut asiat

Sovittelun siirtosuunnittelun jatko

Kinnunen kertoi, mitä siirtosuunnittelun jatkosta tiedetään tässä vaiheessa. Oikeudenhoidon selonteossa (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164448>) mainitaan sovittelusta, mutta

ei anneta muita sovittelun edistämiseen liittyviä kehittämis ehdotuksia kuin hallinnon alan siirto. Kevään eduskuntavaaleihin liittyvässä hallitusohjelmasuunnittelussa kärkenä on OM:n puolesta sovittelua koskien siirtohanke, sovittelun kentän kansallinen koordinaattorakenne sekä rikosprosessiin liittyvät asiat. Jos siirto saadaan hallitusohjelmaan, siirretään sen valmistelu OM:össä julkisoikeuden ja oikeudenhoidon osaston asiaksi (Maaria Rubanin ja Merja Muilu). Kirjallista päätöstä asiasta ei vielä ole.

Keinänen kommentoi, että STM seisoo myös edelleen siirron takana. Kinnunen kertoo, että hän ja Sambou jatkavat kuitenkin mukana mahdollisessa siirtosuunnittelussa. Myös selvityshenkilön palkkaamisesta on keskusteltu; ensin täytyy kuitenkin saada siirtosuunnittelulle mandaatti hallitusohjelmasta. Tämän jälkeen katsotaan kokonaisuus, eli mitä ja millä tavoin selvittelyä ja suunnittelua jatketaan.

Lakimuutostarpeet: valtionosuuden jakoperusteiden muutos

Elonheimo kertasi, että sovittelupalveluissa odotetaan lailla säädettyjen rahanjakoperusteiden vapauttamista. Toimistot toivovat myös, että uusia jakokriteerejä säädettäisiin. Neuvottelukunnan kokouksessa keskusteltiin tästä jo marraskuussa ja esitettiin, että pienten muutosten toteuttamiselle voisi olla aikaa keväällä, kun hallitus vaihtuu.

Nyt akuuttiin rahoitustarpeeseen on vastattu niin, että THL on avannut ylimääräisen rahoitushakukierroksen keväälle 2023. Elonheimon mukaan ministeriön pitäisi vetää pikaista lakimuutosprosessia. Kinnunen kysyy, kuinka tarpeellinen pikainen muutos on. Eli voidaanko nykykriteereillä vielä toimia, vai sisältyykö niihin niin suuria epäoikeudenmukaisuuksia, joita ei voisi korjausmekanismeilla (palautukset ja ylimääräiset jakokierrokset) paikata. Elonheimon mukaan tilanne edellyttää toimistoilta erillisjärjestelyjä (esim. Lappi – Rovaniemi) ja tarkkaa suunnittelua. Hänen mukaansa muutokseen ryhtyminen edellyttäisi kuitenkin pohdintaa siirtoprosessin kannalta: edistäisikö vai sotkisiko siirtoa, jos nyt tehtäisiin lakimuutoksia. Elonheimo toteaa, että kysytään STM:stä, onko muutoksen toteuttamiselle nyt aikaa ja halua.

Sovittelijapäivät 21.-22.4.2023 ja Ahvenanmaan ekskursio 20.-22.9.2023

Elonheimo kertoi, että Sovittelijapäivien ohjelma on nyt valmis ja päiville ilmoittautuminen alkaa maaliskuussa (<https://www.sovittelijapaivat.fi>).

Rimpilä esitteli alustavaa budjettia viime syksynä ideoitulle Ahvenanmaan ekskursiolle. Päivämäärät ovat vaihtuneet, ja ne ovat 20.-22.9.2023. Neuvottelukunnalle on allokoitu mukaan alustavasti 5 paikkaa; Rimpilä kartoittaa kiinnostuneita lähtijöitä. Jos kiinnostusta on enemmänkin, lienee mahdollista avata vielä useampia paikkoja neuvottelukunnalle. Matkan tarkoitus on kokonaisvaltaisesti kehittää ja vahvistaa koko sovittelukentän yhteisöllisyyttä Sustima-tutkimuksen hengessä. Ahvenanmaa on valittu kohteeksi siksi, että ruotsinkieliset sovittelijat ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

Seuraava kokous 12.5.2023 klo 12 - 14, hybridi.